

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ.

ਕਪੂਰ, ਜੇ.

ਸ਼੍ਰੀ ਚਤਰ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

1953

ਬਨਾਮ

April, 24th

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਸਿਮਲਾ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1953 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 37.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ—ਆਰਟੀਕਲ 226—ਸੈਂਡਾਮਸ— ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟੈਂਡਰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੇਕਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲਣ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਰਫ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ।

(H3
)

ਐਕਸ-ਪਾਰਟ ਪਾਰਿੰਗ (1), ਡੁਬਰ ਗੋਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2), ਬੀ. ਬੀ. ਲਾਈਟ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਨੀ, ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (3), ਅਤੇ ਨੌਬਤ ਰਾਏ ਦਾ ਕੇਸ (4), 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਬਾਰਬੀਅਰ ਬਨਾਮ ਕੋਨੋਲੀ (5), ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰੋਮਰ (6), ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ;

1. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।
- 2. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇਗੀ।
3. ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ 28 ਫਰਵਰੀ, 1953 ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਕਤ ਲੇਬਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋ-ਓਪਰੇਟਿਵ ਮਲਟੀਪਰਪਜ਼ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਲਿਮਟਿਡ, ਸ਼ਿਮਲਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਡੀ. ਡੀ ਖੰਨਾ

ਐਸ. ਐਮ ਸੀਕਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਜੇ. ਐਲ. ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਜੇ. ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਰਿੱਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 12 ਦਸੰਬਰ, 1952, ਅਤੇ 4 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਸੀ। 1952, ਅਤੇ 3 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ

(1)	111 ਈਆਰ 1040
(2)	ਏਆਈਆਰ 1952 ਕੈਲ. 496
(3)	ਏਆਈਆਰ 1951 ਪੈਟ. 231

- (4) **ILR 1953 ਪੰਜ. 472**
 (5) **113 US 27**
 (6) **334 US 1**

ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ (ਧਾਰਾ 7) ਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਛੱਤਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ

ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ "ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜੋ ਕਿ ਕੈਪਰੀ-ਫੂਡ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗਲਤ ਹੈ" ਅਤੇ ਇਹ ਇਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਪੂਰ, ਜੇ.

ਅਨੁਛੇਦ 14 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਫੰਡਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 226 ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੈਸਲੇ *Ex parte Pering* (1) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਪੇਟੈਂਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਿਟਲਡੇਲ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"ਦਾਅਵਾ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕੁਆਂਟਮ ਮੋਰੂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਡਾ ਮੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।"

Shri Chattar Petteson, J., observed: —

Singh
v.
The State
Of Punjab and
the District
Food and Civil
Supplies
Controller,
Simla

Kapur, J.

“ਦਾਅਵਾ, ਜੇਕਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਕੋਲਰਿਜ, ਜੇ., ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ। ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਬੋਸ *ਡੁਬਰ ਗੋਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1)*, ਪੰਨਾ 498 'ਤੇ ਕਿਹਾ: -

“ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ 'ਮੈਂਡਮਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁੜ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ (ਪੀ. ਕੇ. ਬੈਨਰਜੀ ਬਨਾਮ ਸਾਇਮੰਡਸ^ (2))। ਧਾਰਾ 226 ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ *ਬੇਗਾਰ* ਜਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਰੇਲਵੇ ਠੇਕੇਦਾਰ (ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੰ. 4) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਝੌਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪੋਰਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੋਰਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ - ਰੇਲਵੇ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। . ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੇਲ ਵੇਅ ਪੋਰਟਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੇਲਵੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਚਾਰ

(1) ਏਆਈਆਰ 1952 ਕੈਲ. 496

(?) ਏਆਈਆਰ (34) 1947 ਕੈਲ. ਪੰਨਾ 314-15 'ਤੇ 307

ਜਬਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਚਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਸਿੰਘ

B. Light Rly ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਕੰਪਨੀ, ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1), ਇਹੋ ਰਾਏ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਦਾਸ, ਜੇ., ਨੇ ਪੰਨਾ 241 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਫੂਡ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜੋ

v.
*The State
of Punjab and*

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ

*Supplies
Controller,
Simla*

Kapur, J.

ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਬਦਲਵੇਂ ਦੇਸੀ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਹੈ। "

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਵਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋੜਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟੈਂਡਰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ

(1) ਏਆਈਆਰ 1951 ਪੈਟ. 231

ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ- ਸੂਟ ਟੀਨਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨਾ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ £)ਪੀ ਖੰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਬਾਰਬੀਅਰ ਬਨਾਮ ਕੋਨੋਲੀ, ਫੂਡ ਐਂਡ ਸਿਵਲ (1), ਇਹ ਇੱਕ ਲਾਂਡਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਮਲਾ ਰਾਤ ਦੇ 10 ਵਜੇ ਅਤੇ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਲਾਂਡਰੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਵੇਰੇ. ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਫੀਲਡ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਡੀਡੀ ਖੰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਕੇਸ ਕੋਲੰਬੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ, ਸ਼ੈਲੀ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰੇਮਰ (2)। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਗਰੇ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ

ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਾਇਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨੌਬਤ ਰਾਏ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਵਿੱਚ 15 ਸਤੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। T ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਲਾਹ ਫੀਸ ਰੁਪਏ 75. ' 1

- (1) **113 US 27**
- (2) **334 US 1**
- (3) **1951 ਦਾ CW 279 = ILR 1953 ਪੰਜਾਬ 472**

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ